

Gutai István

Tüskés Tibor lapjai

Kedves István,
 hirtelen a levelezés
 megint befejeződik / most van a
 könyv és szemben (szóval a barátság)
 a "foglalkozás" s ez a bizonyos, az
 egy ünnepelt barátság kezdete
 99. évi 9. Tüskés Tibor

...
 A kéz iramló üzenetei,
 a szaggatott füzér, a hurkok,
 a dőlésszög, a zárt-nyitott ívek,
 az ékezek elmaradozó, vagy
 előrelobbant zászlai
 őszintébbek, személyesebbek,
 mint a tekintet,
 mint a beszéd.
 (Fodor András: *Levelek 1 – részlet*)

A Somogy 1995 áprilisában kritikai pályázatot hirdetett. A szerkesztőség Kaposvár és a megye kulturális életéről vagy egy élő magyar író közelmúltban megjelent könyvéről írt elemzést, műbírálatot várt.

Éppen akkor olvastam (nem sokkal az *Ezer este Fülep Lajosnál* után) Fodor András *Hetvenes évek* című naplóját. A könyvről szóló gondolataimat leírtam és elküldtem a pályázatra.

Tüskés Tibor főszerkesztő 1996. január 15-én válaszolt. Biztatott, hogy a tervezett somogyi számban írásomat közölni fogja. (*A Metszetek a hetvenes évekről / Fodor András két új könyve/* című recenzió meg is jelent 1996 májusában.) Érdeklődött, mivel foglalkozom, hány éves vagyok és megkérdezte: volna-e kedvem a Szemle rovatba egy-másfél flekkes kritikákat írni.

Hogyne lett volna! (Bár soha nem akartam – most se akarok – kritikus lenni, de a megtisztelő felkérést vállalni kellett.)

Tüskés Tibor Nagy Lászlóról, Pilinszky Jánosról, Kodolányi Jánosról írt könyve addig is ott volt házikönyvtárunk polcán; egyiket első pécsi találkozásunk alkalmából, a másikat a határon túli magyar középiskolások olvasótáborában, a harmadikat 2004-ben dedikálta a szerző.

Nemsokára odakerült melléjük a Jelenkor indulásáról szóló kötet, majd a többi: az *Utak Európába*, a *Gyönyörű magyar tengerke (Írások a Balatonról)*, az *Édenalapító (Írások Németh Lászlóról)*, a *Két nemzedék*, Fodor Andrással folytatott levelezésének első kötete.

(A könyvek most itt vannak karnyújtásnyira; az asztali lámpa fénykörének határán. Amikor ezeket a sorokat írom és újra olvasom Tüskés Tibor levelezőlapjait, könyveit is fellapozom, egyikbe-másikba beleolvasok.)

Kilencvenhat február 14-én felajánlotta a személyes találkozás lehetőségét, megadta

telefonszámát és lakáscímét. (Máig őrzöm átütőpapírra írt útvonaltervet, amelynek segítségével odataláltam a Bokor utcába: a Konzummal szembeni üveges fölkénél fölszállni a 40-es vagy a 27-es buszra és a Pósa Lajos utcánál leszállni, majd előre és jobbra; vagy a 38-asra esetleg a 38/a-ra, melyekkel a bártfai templomig, onnan pedig balra kellett menni.)

A Somogy recenzió-írói (Mihalik Zsolt, Muráth Péter, Rónagy Edit, Szirtes Gábor... és mások) minden hónap 2. péntekjén találkoztak Tüskéséknél – ahova én ritkábban jutottam el, mint szerettem volna. Anna asszony főztjének (készítményének) elfogyasztása után meghallgattuk a házigazda előadását valamelyik éppen időszerű munkájáról. (A Németh László és Pilinszky János kapcsolatáról, a Kodolányi Jánosról szólóra emlékszem legszívesebben.)

Tibor ezután, kötetlen beszélgetés közben, szétosztotta azokat a köteteket, amelyekről ismertetőt várt.

(Egészen addig írtam a recenziókat, ameddig Tüskés Tibor a Somogy főszerkesztője volt. Páskándi Géza *Begyűjtött vallomásaim* című kötetéről, Kolozsvári Papp László elfelejtett *Bűnös vadászáról*, Tánczos Vilmos kolozsvári folklorista *Keletnek megnyílt kapuja*, Nagy Gáspár *Zónaidő* című könyvéről; László Lajos, Wass Albert regényeiről, Szekernyés János temesvári író, helytörténész munkáiról, a Temesváron megjelenő *Ezredvég* folyóiratról, az Erdélyi Körök Országos Szövetségének és az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesületének negyedéves lapjáról, az *Átalvetőről*. „...ezek kissé szétfolyóak, leíró jellegűek, holott a kritikus véleményét, ítéletét, értékelését kellene megfogalmazni” – írta Tibor kilencvenhat január 5-én és később személyesen is megfogalmazta szelíd intelmeit.

Kilencvenhat augusztus 31-én szívesen emlékezett a nyári táborra.

(Néhány kilométerre Pakstól, Cseresznyépusztán – ahol

Pákolitz István is tanított egykor –, az elnéptelenedett iskolában 1994 óta szerveztünk olvasótábort a Kárpát-medence magyar ajkú középiskolásainak. Ide az Új Dunántúl, a Hítel, a Kortárs mellett a Somogy szerkesztőit is meghívtam.

Az olvasótábor lapjának, a *Visszhangnak* az 1996. júliusi számában Tüskés Tibor vallott a lap temesvári munkatársának szerkesztői tevékenységéről, „*a csomagolópapírra írt diákkori faliújságtól az egyetemi években szerkesztett antológián át a Jelenkor és a Somogy szerkesztéséig*”.

A galántai diákújságíró Fodor Andrásról kérdezte, miért választotta közlési formának a naplót. A költő elmondta: „ez önkéntelenül adódott, ugyanis már tizennégy éves korában kezdett naplót írni. Számára a naplóírás egyfajta jellemnevelés, a napi elszámolás kényszere... Fodor András szerint a naplóírás az utókorral levelez, mint például Mikes, Kazinczy. Egyfajta objektív tájékoztatást ad a korról”.

Kelemen Lajos költő az olvasók figyelmébe ajánlotta *Telepesek* című versét, amely „az örök választáson álló, vívódó ember” dilemmáját közvetíti.)

Kilencvenhét március 11-én küldött leveléhez Tibor néhány kiadói szórólapot is tett a borítékba; remélve, „*hogyan talán ébred, ébreszthető némi érdeklődés az ügy iránt magyarszakos tanárok, érettebb diákok körében... Sajnos, ma már az író nemcsak megírja könyvét, hanem rikkancsnak is kell lennie. Hálátlan szerep.*”.

(Az ébresztést Tibor főszereplésével a Vak Botyán Gimnáziumban rendhagyó irodalomórán, délután pedig a művelődési központ könyvtárában író-olvasó találkozón folytattuk.)

Kilencvennyolc szeptember 3-án egyik (Tibor által bővített tárcanovellának tartott) írásom mellé hasonló jellegű, hasonló terjedelmű másik kéziratot kért, hogy prózairóként is bemutatthasson a folyóirat.

(A *Gelencsér Lidi öröksége, a Temetés előtt, A költözés* a Tolna megyei tematikus számban látott napvilágot.)

’99. március 2-án megköszönte a *Tekintetben* megjelent, a *Gyönyörű magyar tengerke* című könyvéről írt ismertetőmet és tájékoztatott a készülő erdélyi és tolnai számról. (Utóbbi ügyében Szekszárdra és Paksra készült; azonban csak a megyeszékhelyre jutott el, ahol a könyvtárban és a főiskolán tárgyalt, majd találkozott a megyei önkormányzatelnökével is. Szeretett volna „*valami eddig publikálatlant*” kapni Csengey Dénes hagyatékából is. Az „Óh, édes Tolna...” (1999. szeptember-október) tartalomjegyzékét átnézve megállapítható: sajnos, ez nem sikerült.

A Madártávlathoz, a könyvtárosok irodalmi antológiájához, melyet a 2005-ben meghirdetett pályázatára beérkezett munkákból adott ki a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, számos ismerős, számára kedves nevet talált Dusa Lajostól Villányi Rózsáig és

többszöri hivatkozást a Somogyra. „*Remény ébredt bennem: ha ilyen sok értékes íróember tevékenykedik a könyvtárakban, akkor talán nem fogynak el az olvasók sem*” – írta 2008. szeptember 16-án. Dusa Lajos a ’80-as években kezdte költői pályáját, azóta több verseskötete jelent meg. Az antológia megjelenésének idején a hajdúhadházi Földi János Városi Könyvtár igazgatója, majd olvasószolgálati könyvtárosa.

Villányi Rózsa a pécsi Városi Könyvtár Csipkefa Gyermekkönyvtárának munkatársa; *Barátom, Cvek Edli* című könyvének fogadtatásáról én is meggyőződhettem a paksi városkörnyék könyvtáraiban, iskoláiban 2010 tavaszán. Tibor olvasóként érzett aggodalma nemcsak íróként és szerkesztőként indokolt: tudjuk, hogy a Jelenkor szerkesztése után tíz évig gimnáziumban tanított, majd a Baranya Megyei Könyvtárban dolgozott, szerkesztette a Pannonia Könyvek-sorozatát, 1991-ben könyvtárosként vonult nyugállományba.

2009. augusztus 25-én emlékeztetett a Barna sörözőbeli összejövetelre. Az utóbbi időben ott találkoztak ugyanis a Somogy valamikori recenzió-írói, más helyi alkotókkal együtt, Tibor egyik könyvének címe alapján a Testvérműzsák Asztaltársaság nevet választva. Figyelmeztetett továbbá a szeptember 18-ai pécsi és a 21-ei paksi Pákolitz-emlékestre.

„*Úgy látom most – írta – hogy egészségi állapotom miatt... a paksi megemlékezésen nem tudok részt venni. Ennek ellenére bízom abban, hogy szervezése és rendezése jól halad, a kezdedben van.*”

Születésének 90. évfordulója alkalmából a paksi városi könyvtárban nagyszámú és értő közönség előtt G. Tóth Károly író, Békés Sándor újságíró, a Magyar Televízió Pécsi Stúdiójának egykori vezetője, Bogádi Kisbalázs György tanár, Szirtes Gábor kritikus, a Pro Pannonia Kiadó vezetője és Videcz Ferenc költő emlékezett a város poéta szülőttjére.

„... *kortársai közül alighanem Fodor András volt az a költő, aki a legtöbb levelet írta. Az írógép korában is kézzel. És jóval a telefon fölhalálása után is levélben tartotta barátaival a kapcsolatot*” – olvashatjuk Tüskés Tibor tollából Fodor Andrásról, a levélíróról egy félszázados barátság emlékére papírra vetett sorait.” (Lyukasóra, 2009/2.).

Alighanem Tüskés Tibor volt az a szerkesztő, aki ugyanígy járt el.

Hamvait Pécssett és Nagykanizsán helyezték örök nyugalomra.

A pécsi temetésen a Testvérműzsák Asztaltársaság tagjai is részt vettek. Koszorújukra ezt a fogadalmat írták: „Emlékedet, szellemiségedet tisztelettel, szeretettel megőrizzük.”